

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Навчально-науковий інститут мистецтв

Кафедра дизайну і теорії мистецтва

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Сакральне мистецтво, іконологія

Освітньо-наукова програма: Культурологія (доктор філософії)

Спеціальність: 034 культурологія

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

**Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “31” серпня 2020 р.**

м. Івано-Франківськ - 2020

ЗМІСТ

- Загальна інформація
- Анотація до курсу
- Мета та цілі курсу
- Результати навчання (компетентності)
- Організація навчання курсу
- Система оцінювання курсу
- Політика курсу
- Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Сакральне мистецтво, іконологія
Викладач (-і)	Дундяк Ірина Миколаївна
Контактний телефон викладача	050 188 31 01
E-mail викладача	iryna.dundiak@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	очна, вечірня, заочна
Обсяг дисципліни	90 год. 3 кредити
Консультації	консультації до самостійної роботи проводиться на практичних заняттях, з приводу деталей виконання завдань онлайн у меседжерах, емейлом у межах робочого часу викладача.
2. Анотація до курсу	
ОК «Сакральне мистецтво. Іконологія» належить до циклу дисциплін вільного вибору аспіранта. Наукова та практична діяльність культуролога часто перетинається з різними об'єктами сакральної культури. Навики наукового дослідження таких об'єктів, синтезу різних історико-культурних підходів до ознайомлення з ними фахівців та нефахівців будуть корисними не лише для удосконалення теоретичних знань аспіранта, а й у практичній роботі культуролога. Навчальний курс передбачає формування теоретичних знань щодо феномену сакрального мистецтва, ознайомлення із основними напрямками розвитку сакрального мистецтва як складової культурної спадщини та мистецтвознавчими напрямками його дослідження та сприйняття. Пропонований курс полягає як у висвітленні основних теоретичних засад сакрального мистецтва та іконології, так й у наданні методичних рекомендацій щодо виконання конкретних видів індивідуальних наукових робіт (тези для конференції), навчально-дослідних (аналіз ікони зі збірки музею) та науково-популярних робіт (анотація для виставки) з тематики сакральної культури та мистецтва. Курс поглибить вміння аспірантів обирати методи дослідження у відповідності до певної тематики наукової роботи, а також практичні навички написання різної форми статей, праці з науковими джерелами.	
3. Мета та цілі курсу	
Ознайомлення аспірантів із теоретичними, історичними, сучасними аспектами розуміння та сприймання сакрального мистецтва, формування цілісного уявлення про особливості різних форм візуального сакрального мистецтва, визначення місця і ролі пам'яток християнського храмового мистецтва у національній та світовій культурно-мистецькій спадщині. Метою та завданням практичної частини курсу є інтенсивний практикум, що дозволяє засвоїти аспірантам основні теоретичні положення, знання у практичних ситуаціях; збирати та аналізувати інформацію для обґрунтування мистецтвознавчих та культурологічних досліджень сакрального мистецтва, застосовуючи фахову термінологію; створювати стратегії наукових досліджень сакрального напрямку.	
4. Результати навчання (компетентності)	
За ОНП аспіранти мають удосконалити на ОК такі загальні компетентності: ЗК2: здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; ЗК5: здатність написання українською та іноземною мовами власних наукових публікацій різного змісту та обсягу (наукова стаття, автореферат, тези конференцій, наукова доповідь,	

запит на науковий грант, договір про співпрацю, звіт з наукової роботи, дисертація, праці науково-методичного характеру);

Фахові компетентності:

ФК8: здатність розуміти матеріальну та духовну цінність художнього об'єкту в різних хронологічних межах та географічних ареалах у відповідному історико-художньому, економічному, соціокультурному, інституціональному та тендерному контекстах.

Що на практиці буде втілено у такій формі **результатів навчання**:

ПРН1: мати передові концептуальні та методологічні знання з культурології та на перетині різноманітних гуманітарних наук та синтезувати їх у межах наукової спеціальності, в контексті власного дослідження (*розуміти і знати історичні та сучасні концепції терміну «сакральне», сакрального мистецтва, розуміти і бути готовим пояснити значення та актуальність власного наукового дослідження з тематики сакральної культури*);

ПРН2: впорядкувати філософсько-теоретичні засади сучасного культурологічного пізнання; сучасного наукового дискурсу; усвідомлювати власну професійно-наукову ідентичність дослідника-культуролога (*розуміти і знати філософсько-культурні особливості сакрального мистецтва різних віросповідань, розрізняти особливості створення стратегій наукових досліджень з сакрального мистецтва для різних культурних регіонів*);

ПРН4: встановлювати міждисциплінарні зв'язки між блоками гуманітарних, культурно-історичних, мистецтвознавчих дисциплін та вільно володіти міждисциплінарною методологією наукового пізнання (*готовність демонструвати історико-культурні та мистецькі зв'язки щодо особливостей архітектурних святинь, християнських храмів, ікон; шанобливе ставлення до історичного спадку і культурних традицій (регіональних і світових) при аналізі об'єктів та предметів сакральної культури*);

ПРН5: вільно володіти фаховим поняттєво-категоріальним апаратом (*розуміти особливості використання специфічних термінів сакрального мистецтва та іконології*);

ПРН7: аргументувати методологічні засади власного наукового дослідження, визначати його об'єкт та предмет, мету та актуальність з огляду на загальні тенденції інших галузей сучасної науки, аналізуючи параметри його наукової новизни (*розуміти і правильно визначити основні етапи, терміни виконання та складові наукових досліджень з сакрального мистецтва; аналітично провести дослідження об'єктів та предметів для індивідуальних наукових досліджень з курсу*);

ПРН8: застосовувати сучасні гуманітарні знання та технології, дослідницькі навички у процесі виконання власного наукового дослідження з метою розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності розвитку на засадах антропного принципу, зокрема здатність до аналізу теоретичних і практичних проблем сучасної культурології як міждисциплінарної галузі гуманітарної сфери (*вміння узагальнювати та аналізувати інформацію про аналоги сакральних об'єктів, здатність індивідуально продумувати інформаційне та візуальне наповнення статті за темою курсу; вміння самостійно оформляти та готувати до друку різні варіанти статей, анотацій, тез, презентацій; грамотно і доцільно застосовувати у виконанні наукових проектів засоби комп'ютерного програмного забезпечення*);

ПРН10: вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми Культурології державною та іноземною мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних міжнародних наукових виданнях (*вміти написати анотацію та тези іноземною мовою для індивідуального завдання з тем ОК*);

ПРН11: володіти різними жанрами написання наукових текстів, вміти їх рецензувати, коментувати, анотувати, редагувати (*вміння подавати інформацію про сакральні об'єкти,*

здатність індивідуально продумувати інформаційне та візуальне наповнення різних варіантів статей, повідомлень, анотацій, тез, презентацій);

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	20
семінарські заняття / практичні / лабораторні	10
самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
3	034 Культурологія	2	вибіркова

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Теорія, термінологія та символіка сакрального мистецтва.	4 год лекції, 2 год. семінарське, 12 год. самостійних	№ 1,3,4,5,8,9,10,20,23	Завдання 1. 12 год. Семінар 1.	10 10	1-3-й тиждень теоретичного навчання
Тема 2. Історичні та сучасні аспекти сприйняття, розуміння сакрального мистецтва	4 год лекції, 2 год. семінарське, 12 год. самостійних	№ 1,5,8,9,10,14,16,17,18,19,20,22	Завдання 2. 12 год. Семінар 2.	10 10	4-6-й тиждень теоретичного навчання
Тема 3. Українська сакральна архітектура: різноманітність пам'яток, сучасні пам'яткооохоронні аспекти,	4 год лекції, 2 год. семінарське, 12 год. самостійних	№ 2,5,9,13,14	Завдання 3. 12 год. Семінар 3.	10 10	7-12-й тиждень теоретичного навчання

пам'ятки ЮНЕСКО					
Тема 4. Християнські храми, іконостас, особливості традиційної української християнської іконографії	4 год лекції, 2 год. семінарське, 12 год. самостійних	№2,3,6,7,9,11,12,15,21	Завдання 4. 12 год. Семінар 4.	10 10	12-15-й тиждень теоретичного навчання
Тема 5. Колекції сакральних пам'яток в музейних збірках України, Прикарпаття.	4 год лекції, 2 год. семінарське, 12 год. самостійних	№ 5,9,22,23,24	Завдання 5. 12 год. Семінар 5.	10 10	16-19-й тиждень теоретичного навчання

Загальна система оцінювання курсу

6. Система оцінювання курсу

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Шкала оцінювання надання балів за ECTS			
Сума балів за всі види навчальної діяльності	цінка CTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D		
50 – 59	E	задовільно	
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0		незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни
-25			

Екзаменаційна оцінка виставляється підсумком балів (100 балів максимум) поточного оцінювання за семестр: балів по семінарських заняттях та за практичні завдання (самостійні), виконані в повному обсязі. За умови відсутності аспіранта на деяких семінарських заняттях, то питання з пропущеного семінарського будуть усно відпрацьовані ним на екзамені й оцінені викладачем.

Основними способами контролю на семінарських заняттях є індивідуальне та фронтальне опитування, тестові завдання, обговорення у групі проблемних питань, аналіз ситуативних завдань. Кожен семінар має окремий блок різних варіантів контрольний робіт, що оцінюється 10 балами.

Вимоги до письмової роботи	Аспіранти на кожну тему мають індивідуальне науково-дослідне завдання (по 10 балів за кожне). За невчасно здані завдання (відповідно до графіку) знімається по 4 бали з кожного. Самостійні завдання науково-дослідницького спрямування курсу розробляються викладачем на початку семестру для кожного аспіранта індивідуально з урахування тематики його дослідницьких уподобань та теми дисертації. Загальні критерії оцінок письмових завдань: “відмінно” – здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичними положеннями і термінологією; повно, логічно і послідовно розкриває зміст поставленого завдання відповідно до тематики та рівня складності державною та іноземними мовами; правильно застосовує одержані теоретичні знання для письмового викладу матеріалу; демонструє уміння робити узагальнення і висновки, використовуючи зібрану джерельну базу; “добре” – здобувач вищої освіти достатньо володіє понятійним апаратом; демонструє уміння комплексно вирішувати поставлене письмове завдання; загалом правильно розкриває основний зміст теми науково-дослідницького завдання; уміє логічно, послідовно, висловити власну думку щодо об’єкту сакрального мистецтва, робити висновки та узагальнення; у тексті допускає незначні неточності; “задовільно” – здобувач вищої освіти частково володіє ключовими поняттями та термінами; зміст окремих питань індивідуального завдання викладає частково, непослідовно; під час розкриття окремих теоретичних положень письмового завдання серйозні помилки, неточності; “незадовільно” – здобувач вищої освіти не може розкрити зміст основних понять тематики індивідуального завдання; не вміє логічно обґрунтувати теоретичні положення теми; допускає принципові помилки при викладі тексту завдання.
Семінарські заняття	Загальні критерії оцінок форм контролю семінарських є: “відмінно” – здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичними положеннями і термінологією; повно, логічно і послідовно розкриває зміст питання; творчо підходить до вирішення поставлених завдань; правильно застосовує одержані теоретичні знання для розв’язання практичних завдань; демонструє уміння робити узагальнення і висновки, використовуючи джерельну базу; “добре” – здобувач вищої освіти достатньо володіє понятійним апаратом; демонструє уміння комплексно вирішувати завдання; правильно розкриває основний зміст матеріалу; уміє логічно, послідовно, висловити власну думку, робити висновки та узагальнення; у відповіді допускає незначні неточності; “задовільно” – здобувач вищої освіти частково володіє ключовими поняттями та термінами; зміст окремих питань викладає частково, непослідовно; під час розкриття окремих теоретичних положень допускає серйозні помилки, неточності;

Умови допуску до підсумкового контролю	“незадовільно” – здобувач вищої освіти не може розкрити зміст основних понять; не вміє логічно обґрунтувати теоретичні положення; допускає принципові помилки при виконанні більшості завдань, передбачених програмою Наявність успішно виконаних індивідуальних науково-дослідницьких робіт заняття з курсу.
--	--

7. Політика курсу

Відповідно до вимог Національної рамки кваліфікацій для кваліфікаційного рівня «доктор філософії» програмні вимоги навчальної дисципліни спрямовані на досягнення восьмого (8) кваліфікаційного рівня (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 червня 2019 року № 509 «Про внесення змін у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2019-%D0%BF#n5>), за яким особа, яка завершила навчання на ОНП третього рівня вищої освіти повинна мати здатність демонструвати значну авторитетність, інноваційність, високий ступінь самостійності, академічну та професійну доброчесність, послідовну відданість розвитку нових ідей або процесів у передових контекстах професійної та наукової діяльності. Результатом навчання повинна бути здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення.

У взаємовідносинах викладач та аспіранти керуються загальними морально-етичними принципами та правилами поведінки відповідно до Кодексу честі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», ухваленого Конференцією трудового колективу ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» 29 грудня 2015 року.

Тому, політика курсу спрямована на те, щоб забезпечити аспірантам здобуття знань, умінь та розуміння, що відносяться до галузі культурології, що дасть їм можливість виконувати свою роботу самостійно. Акцентується увага на забезпеченні підготовки професійних здібностей щодо самоорганізації, вміння самонавчатись, розвинути аналітичне мислення, приймати обґрунтовані рішення, здійснювати оцінювання та забезпечення якості виконаних робіт разом з вільним володінням іноземними мовами.

8. Рекомендована література

Основна

1. Арабаджи Д. Между сакральным и профанным. Одесса: Друк, 2009. 224 с.
2. Білецький П.Д. Українське мистецтво другої половини XVII–XVIII століть. Київ, 1981. 159 с.
3. Бычков В.В. 2 000 лет христианской культуры sub specie aesthetica. В 2-х т. 3-е изд., перераб. и доп. Том 1. Раннее христианство. Византия. М.; СПб.: Центр гуманитарных инициатив, 2016. – 576 с, ил..
4. Головей В.Ю. Сакральне в мистецтві: проблеми образотворчої репрезентації: монографія. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 420 с.
5. Дундяк І. Українське церковне малярство другої половини XX – початку XXI століть (особливості функціонування, збереження, трансформації та відродження): монографія. Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2019. 448 с.
6. Креховецький Я. Богослов'я та духовність ікони. Львів: Свічадо, 2002. 184 с
7. Рубцов Н.Н. Иконология: история, теория, практика. М.: Наука, 1990. 160 с.

8. Сакральное искусство Востока и Запада. Принципы и методы / Пер. с англ. Н.П. Локман. М.: Алетейа, 1999. 216 с: ил.
9. Словник українського сакрального мистецтва / За наук. ред. М. Станкевича. Львів: Ін-т народознавства, 2006. 288 с.
10. Селівачов М. "Sacrum" і "Profanum": священне і світське у церковному мистецтві. *Вісник Національної Академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2017. № 1. С. 74-79.
11. Степовик Д. Иконологія й іконографія. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2004. 320 с.
12. Степовик Д. Історія української ікони Х–XX століть. Київ: Либідь, 2004. 442 с.
13. Тарас Я.М. Українська сакральна архітектура: словник-довідник. Львів: ІН НАНУ, 2006. 584 с.
14. Торопыгина М.Ю. Иконология. Начало. Проблема символа у Аби Варбурга и в иконологии его круга. М.: Прогресс-Традиция, 2015. 368 с.

Додаткова

15. Гелитович М. Ікона перформативна як явище сучасного мистецтва. *Образотворче мистецтво*. 2020. № 1. С. 74-77.
16. Левицька М. Концепт "Святая Русь" і сакралізація імперської влади засобами церковного мистецтва : на прикладі Почаївської лаври у 19-му ст. *Народознавчі зошити*. 2018. № 1. С. 179-188.
17. Лещенко А. М. Особливості прояву коеволюційно-резонансної специфіки творів сакрального мистецтва у православ'ї та католицизмі. *Практична філософія*. 2016. № 2. С. 93-98.
18. Лещенко А. М. Сакральне мистецтво як механізм формування мотивації вірянина. *Практична філософія*. 2015. № 4. С. 114-120.
19. Лещенко А. М. "Художня рецепція" як механізм сприйняття творів християнського сакрального мистецтва. *Філософські обрії*. 2015. Вип. 34. С. 99-109.
20. Селівачов М. Поняття «сакральне мистецтво»: зміст і межі. *Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки*. 2008. Вип. 1. С. 67–76.
21. Станкевич М. Феномен ікони на склі. *Теорія рами. Вибрані праці з історії і теорії мистецтва*. Львів: СКІМ, 2015. С. 67–79.
22. Сучасне сакральне мистецтво: потреба трансформацій : з приводу розвитку сучасного сакрального мистецтва, його тенденцій у контексті загального мистецького процесу розмова з мистцями Сергієм Радкевичем, Святославом Владикою, Данилом Мовчаном та мистецтвознавцем Галиною Хорунжою / вела Оксана Маричевська. *Образотворче мистецтво*. 2016. № 1. С. 58-61.
23. Цугорка, О. Сакральне мистецтво живопису: вітчизняна наукова рефлексія. *Вісник Національної Академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2016. № 4. С. 115-119.
24. Хорунжа, Г. Сучасне сакральне мистецтво Львова: зображення, образ, ікона. *Образотворче мистецтво*. 2016. № 1. С. 55-57.

Вимоги до екзамену.

Перелік теоретичних питань

Теорія сакрального мистецтва.
 Термінологія сакрального мистецтва.
 Символіка сакрального мистецтва.
 Історичні аспекти сприйняття, розуміння сакрального мистецтва
 Сучасні аспекти сприйняття, розуміння сакрального мистецтва

Українська сакральна архітектура: різноманітність пам'яток
Українська сакральна архітектура: сучасні пам'яткооохоронні аспекти
Українська сакральна архітектура: пам'ятки ЮНЕСКО
Християнські храми
Іконостас
Особливості традиційної української християнської іконографії
Колекції сакральних пам'яток в музейних збірках України.
Колекції сакральних пам'яток в музейних збірках Прикарпаття.

На іспит виносяться два питання з перерахованих вище.

Викладач _____ Дундяк І. М.